

FILM W STEAM

ANNA RÓWNY

W kontekście STEAM-owego sposobu kształcenia warto spojrzeć na praktyczną edukację filmową jako działanie projektowe łączące nie tylko naukę, technologię i sztukę, ale jako inicjatywę pobudzającą kreatywność, innowacyjność i działania twórcze uczniów. Metodologia STEAM w realizowanych działaniach projektowych może traktować film jako narzędzie do osiągnięcia celów projektu lub jako wypracowany efekt projektu. Metodocy edukacji filmowej mogą również spojrzeć na STEAM jako przestrzeń do wykorzystania filmu na lekcjach różnych przedmiotów (nie tylko humanistycznych), narzędzie poszerzające lub uzupełniające wiedzę z danego przedmiotu (edukacja poprzez film).

Edukacja filmowa w XXI wieku zmienia się wraz z tendencjami w pedagogice i metodyce. Widoczna jest transformacja metod pracy z dziećmi i młodzieżą poprzez dostosowanie tych metod do nowych okoliczności i wymagań. Można uznać, że służy rozwojowi dojrzałości technologicznej, tym samym przyczyniając się do efektywniejszego funkcjonowania uczniów we współczesnej rzeczywistości informacyjnej. Uczniowie często samodzielnie nabywają umiejętności postugiwania się aplikacjami i programami komputerowymi, które umożliwiają im na przykład tworzenie prostych animacji ze zdjęć, animacji poklatkowych, impresji filmowych, podcastów, plakatów, infografik czy nawet filmów dokumentalnych i fabularnych. Stąd obecność powyższych narzędzi na lekcjach czy w działaniach

pozalekcyjnych. Nauczyciele często wykorzystują już posiadane umiejętności dzieci i młodzieży, włączając praktyczną edukację filmową w tok lekcji czy w realizowane szkolne projekty edukacyjne.

Istotne jest spojrzenie na edukację filmową jako edukację opartą na doświadczeniu uczniów, działaniach praktycznych i skupieniu się na kompetencjach społeczno-emocjonalnych. Należy postrzeżać ją szerzej, w kontekście edukacji medialnej, co wiąże się ze zmianami współczesnego świata, potrzebami rynku pracy, zjawiskami społecznymi i rozwojem technologicznym, które doprowadziły do istotnej przemiany społeczeństwa wiedzy w społeczeństwo informacyjne.

Większości nauczycieli edukacja filmowa błędnie kojarzy się z edukacją artystyczną, film bowiem to tekst kultury, który reprezentuje dziedzinę sztuki – sztukę filmową. Z lękiem podchodzi się do filmu jako narzędzia, trwając w mylnym przekonaniu, że do pracy z filmem potrzebny jest warsztat filmoznawczy. Zapomina się o tym, że to nie tylko pomoc dydaktyczna dla nauczycieli edukacji artystycznej czy humanistycznej, ale również wsparcie w realizacji przedmiotów. Może być bowiem punktem wyjścia do omawiania zagadnień i tematów, odwołując się do procesów poznawczych widza. Tu właśnie warto dostrzec wartość wykorzystania filmu w STEAM, który łączy naukę, technologię, inżynierię, matematykę i SZUKĘ właśnie.

FILM W STEAM

Potencjał filmu jako narzędzia dydaktycznego opisany został w bezpłatnej i dostępnej w Internecie publikacji „Niezbędnik filmowy”, przygotowanej przez Centrum Kultury Filmowej im. Andrzeja Wajdy w Warszawie: ckf.waw.pl/dla-nauczycieli/post/1443/niezbednik-filmowy-dla-nauczycieli. We wstępie czytamy: *Film to atrakcyjny pretekst do pogłębionych rozmów w różnych dziedzinach, otwiera dzieci i młodzież na nowe zjawiska i problemy współczesnego świata, rozwija wrażliwość. Niezbędnik filmowy powstał w ramach działalności filmowej pracowni edukacyjnej dla dzieci i młodzieży „Trampolina do Kina”, w oparciu o nasze rozmowy z nauczycielami oraz przeprowadzoną w 2020 roku ankietę. Zawiera pomysły na lekcje z różnych przedmiotów (w odniesieniu do podstawy programowej): języka polskiego, etyki, plastyki, informatyki, a nawet biologii, geografii czy godziny wychowawczej, w oparciu o dostępne legalnie i bezpłatnie w internecie filmy krótkometrażowe. Krótki metraż zaproponowanych filmów pozwala na obejrzenie ich w czasie lekcji lub w ramach pracy domowej. „Niezbędnik” zawiera propozycje metodyczne zajęć dla klas I-VIII szkoły podstawowej. Jako autorka wybrałam dla Państwa fragmenty opracowania, zachęcając do zapoznania się z całością. Poniżej w kolejności znajdują się propozycje dla klas I-III, IV-VI i VII-VIII szkół podstawowych.*

O CENTRUM KULTURY FILMOWEJ IM. ANDRZEJA WAJDY

Centrum Kultury Filmowej im. Andrzeja Wajdy to samorządowa warszawska instytucja miejska zajmująca się filmem, realizująca zadania związane z upowszechnianiem kultury filmowej i edukacją.

CKF organizuje projekcje i dyskusyjne kluby filmowe, uroczyste premiery i pokazy specjalne, koncerty muzyki filmowej, wystawy, warsztaty dla dzieci i młodzieży, szkolenia dla nauczycieli i rodziców, panele i konferencje, tworzy programy edukacyjne, prowadzi badania i wydaje książki.

Edukację filmową rozumiemy nie tylko jako znajomość historii kina, ale przede wszystkim jako znajomość języka filmowego w praktyce. Promujemy także filmy jako narzędzia edukacyjne, które z uwagi na swoją nowoczesność, atrakcyjność, wszechstronność oraz wywoływane emocje mogą posłużyć nauczycielom wielu przedmiotów.

Na naszej stronie ckf.waw.pl/dla-nauczycieli przygotowaliśmy inspiracje do prowadzenia lekcji i inne materiały edukacyjne. Jesienią planujemy cykle szkoleniowe na żywo oraz online.

Załączone przykłady potwierdzają tezę, że film może być narzędziem inicjującym działania STEAM-owe i wprowadzającym w temat projektowy. Warto zwrócić uwagę, że film jako pomoc dydaktyczna odwołuje się do emocji, uczuć i doświadczeń uczniów, staje się pretekstem do wyrażania własnych opinii lub weryfikowania swoich dotychczasowych przemyśleń. Potencjał edukacji filmowej w działaniach STEAM-owych jawi się jako szeroki i stwarzający przestrzeń do zainspirowania nauczyciela i uczniów. Co ważne, jest narzędziem, które daje możliwość powiązania go z podstawą programową przedmiotów artystycznych, humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych. Wiąże się to z uniwersalnością języka filmowego i funkcją poznawczą filmu. •

ANNA RÓWNY – nauczyciel konsultant ds. edukacji humanistycznej, medialnej i filmowej w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Trenerka edukacji medialnej i filmowej. Autorka licznych publikacji metodycznych związanych z edukacją filmową oraz współautorka serii podręczników do języka polskiego dla szkół ponadpodstawowych „Ponad słowami”.

„JAK ZBRZYDŁO POWIDŁO”

4 —

reż. Ryszard Antoniszczak (1977), film animowany, 03'51 min.

Historia z przymrużeniem oka o dwóch przyjaciółach: Dżemie i Powidle. Powidło wspomina swoją dawną wielką miłość do Konfitury, po której została mu tylko... pleśń.

link do filmu: ckf.waw.pl/dla-nauczycieli

Czy wiesz, że...

W Portugalii jednym z narodowych produktów kulinarnych jest dżem marchewkowy. Z tego powodu w przepisach regulujących sposoby produkcji dżemów w Unii Europejskiej marchew została uznana za owoc.

Słowa kluczowe:

- spiżarnia, zauroczenie, miłość, animacja

Proponowane tematy do omówienia na lekcjach

- Co to jest pokusa? (z zakresu: etyki, edukacji polonistycznej)
- Pierwsze zauroczenie (z zakresu: edukacji polonistycznej, etyki)
- Dżem, powidło, konfitura – o domowych przetworach z owoców (z zakresu edukacji przyrodniczej)

Kompetencje społeczno-emocjonalne:

- dziecko dokonuje opisu emocji bohatera filmowego;
- dziecko, konfrontując się z problemem przedstawionym w filmie, uczy się rozwiązywania problemów i poszukiwania rozwiązań;
- dziecko kształtuje zdolności dostrzegania cudzych emocji.

FILM W STEAM

— 5

ETYKA

Powiązanie z podstawą programową

Klasy I-III

Uczeń:

- odkrywa, że jego wybór rodzi konsekwencje, które dotyczą jego samego; 1.4)*
- dostrzega, że każdy powinien brać odpowiedzialność za swoje wybory; 1.5)*
- wchodzi w relacje z innymi osobami (równieśnikami, nauczycielami), szanując to, co jest wartością dla nich i nazywając to, co jest wartością dla niego. 2.4)*

EDUKACJA POLONISTYCZNA

Klasy I-III

Uczeń:

- wypowiada się w formie uporządkowanej i rozwiniętej na tematy związane z przeżyciami, zadaniem, sytuacjami szkolnymi, lekturą czy wydarzeniem kulturalnym. 2. 3)*

EDUKACJA PRZYRODNICZA

Klasy I-III

Uczeń:

- wymienia wartości odżywcze produktów żywnościowych; ma świadomość znaczenia odpowiedniej diety dla utrzymania zdrowia, ogranicza spożywanie posiłków o niskich wartościach odżywczych i niezdrowych, zachowuje umiar w spożywaniu produktów słodzonych, zna konsekwencje zjedania ich w nadmiarze. 2. 6)*

EDUKACJA PLASTYCZNA

Klasy I-III

Uczeń:

- rysuje kredką, kredą, ołówkiem, patykiem (płaskim i okrągłym), piórem, węglem, mazakiem; 2. 1)*
- maluje farbami, tuszami przy użyciu pędzli (płaskich, okrągłych), palców, stempli; 2. 2)*
- powiela za pomocą kalki, tuszu, farby, stempla wykonanego, np. z korka i innych tworzyw, a także przy pomocy prostych programów komputerowych; 2. 5)*
- wykonuje prace, modele, rekwizyty, impresje plastyczne potrzebne do aktywności artystycznej i naukowej. 2. 6)*

Propozycja zadania dla uczniów:

Praca plastyczna – stempelkowe przetwory

Na kartce narysuj słoiki różnej wielkości. Przygotuj farby plakatowe i owoce (jabłka, gruszki, śliwki itp.). Następnie z pomocą osoby dorosłej przetnij wszystkie owoce na pół. Tak przygotowane połówki pomaluj farbami na różne kolory. Teraz wystarczy odcisnąć owocowe stemple w narysowanych słoikach. Przetwory gotowe!

*[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Dz.U. 2017 poz. 356]

TRAMPNI NA KINA

„PLAŻA”

reż. Paweł Prewencki (2013), film animowany, 04'00 min

Krótką animacja pokazuje, jakie zwyczaje i nawyki towarzyszą ludziom odpoczywającym na piasku. Piękno natury zostaje zakłócone przez plażowiczów, którzy zapominają o dobrym wychowaniu i regulaminach użytkowania miejsc publicznych.

link do filmu: ckf.waw.pl/dla-nauczycieli

Czy wiesz, że...

Do mórz i oceanów trafia tak dużo plastikowych śmieci, że według niektórych źródeł, po roku 2050, w oceanach znajdzie się wagowo więcej plastiku niż ryb.

Słowa kluczowe

- wakacje, wypoczynek, czas wolny, morze, ekologia, kultura osobista, film animowany

Proponowane tematy do omówienia na lekcjach

- Dlaczego należy szanować przyrodę i w jaki sposób możemy to robić? (zajęcia z wychowawcą, przyroda, biologia, etyka)
- Jak powinniśmy zachowywać się na plaży? (zajęcia z wychowawcą, przyroda, biologia)
- Moje ulubione miejsce wypoczynku (zajęcia z wychowawcą, przyroda, biologia, geografia, etyka)

Kompetencje społeczno-emocjonalne:

- uczeń poznaje reguły społeczne;
- uczeń uczy się poprzez obserwację odpowiedniego zachowania w sytuacjach społecznych;
- uczeń poznaje różne stanowiska i poglądy i konfrontuje je z własnymi;
- uczeń nabywa i doskonali umiejętności ujmowania rzeczywistości z różnych perspektyw.

Propozycja zadania dla uczniów

Stwórzcie w grupach plakaty promujące zachowania proekologiczne, podkreślając, jak ważne jest dbanie o czystość przyrody. Niech każdy plakat zawiera ilustrację, odnoszącą się do problemu oraz hasło, nawołujące do odpowiedniego zachowania.

FILM W STEAM

— 17

PRZYRODA

Powiązanie z podstawą programową

Klasy IV-VI

Uczeń:

- Kształtowanie postaw – wychowanie. III*
- Dostrzeganie wielostronnej wartości przyrody w integralnym rozwoju człowieka; 2*
- Rozwijanie wrażliwości na wszelkie przejawy życia; 5*
- Przyjmowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez: 7* wrażliwość na piękno natury, a także ładu i estetyki zagospodarowania najbliższej okolicy.

BIOLOGIA

Klasy IV-VI

Uczeń:

- Postawa wobec przyrody i środowiska. Uczeń: VI* prezentuje postawę szacunku wobec siebie i wszystkich istot żywych; 2* opisuje i prezentuje postawę i zachowania człowieka odpowiedzialnie korzystającego z dóbr przyrody. 3*

ETYKA

Klasy IV-VI

Uczeń:

- wyjaśnia, co to znaczy, że przyroda jest dobrem (wartością); V. 1*
- dostrzega wartość miejsc, w których żyje. V. 2*

WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE

Klasy IV-VI

Uczeń:

- Społeczna natura człowieka. Uczeń: I* podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych. 5*

GEOGRAFIA

Klasy IV-VI

Krajobrazy Polski: wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska). II.*

Uczeń:

- przyjmuje postawę szacunku wobec środowiska przyrodniczego i kulturowego Polski. 9*

„Mała ojczyzna”: obszar, środowisko geograficzne, atrakcyjność, tożsamość. XIII.*

Uczeń:

- identyfikuje się z „małą ojczyzną” i czuje się współodpowiedzialny za kształtowanie ładu przestrzennego i jej rozwój. 5*

PLASTYKA

Klasy IV-VI

Uczeń:

- projektuje graficzne formy użytkowe (zaproszenie, okładka, plakat); kształtuje przestrzenne formy dekoracyjne i scenograficzne – indywidualnie i w zespole; umiejętności te wykorzystuje w przygotowywaniu imprez i uroczystości szkolnych, np. powiązanych z kalendarzem różnego typu świąt. II. 4*

*Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Dz.U. 2017 poz. 356]

TRAMPOLINA DO KINA

„TO JEST JAJKO”

16 —

reż. Andrzej Brzozowski (1965), film dokumentalny, 13'48 min.

Jak poznawać świat, skoro nie można go zobaczyć? Jak radzą sobie z tym niewidomi? Podopieczni Ośrodka dla Dzieci Niewidomych w Laskach uczą się patrzeć poprzez inne swoje zmysły: dotyk, węch, smak i słuch.

link do filmu: ckf.waw.pl/dla-nauczycieli

Czy wiesz, że...

Osoby niewidome na swój sposób potrafią postrzegać kolory. Można się o tym przekonać poznając „Czarną książkę kolorów” Meneny Cottin, która zabiera czytelnika do świata osób niewidzących. Na czarnych stronach książki znajdują się wypukłe ilustracje oraz tekst napisany alfabetem Braille'a. Przez dotyknięcie poszczególnych stron czytelnik ma szansę przekonać się, jak postrzegać kolory innymi zmysłami niż wzrok.

Słowa kluczowe:

- odmiennosc, niepełnosprawność, nauka, dzieci, szkoła, postrzeganie świata, zmysły

Proponowane tematy do omówienia na lekcjach

- Czy patrzeć można jedynie oczami? Jak osoby niewidome postrzegają świat? (zajęcia z wychowawcą, etyka, biologia)
- Poznawanie świata może być przygodą – o radości wynikającej ze zgłębiania wiedzy (zajęcia z wychowawcą, język polski, WOS)
- Czy niepełnosprawność wpływa na wykluczenie? Refleksja na temat odmiennosci (zajęcia z wychowawcą, etyka, WOS)

Kompetencje społeczno-emocjonalne:

- uczeń nabywa wrażliwość społeczną i empatię;
- uczeń uczy się poprzez obserwację odpowiedniego zachowania w sytuacjach społecznych;
- uczeń doskonali umiejętność rozwiązywania konkretnych problemów interpersonalnych;
- uczeń kształtuje zdolności dostrzegania cudzych emocji;
- uczeń nabywa i doskonali umiejętności ujmowania rzeczywistości z różnych perspektyw.

Propozycja zadania dla uczniów

Przygotujcie w grupach projekty, złożone z plakatu i podcastu, poświęcone zmysłowemu postrzeganiu kolorów. Zastanówcie się, jaka faktura, kształt, zapach, smak i dźwięk kojarzą Wam się z poszczególnymi kolorami. Wykonajcie plakat, wykorzystując technikę kolażu. Do przygotowania podcastu użyjcie swoich smartfonów i darmowych aplikacji do nagrywania dźwięku.

FILM W STEAM

— 17

ETYKA

Powiązanie z podstawą programową

Klasy VII-VIII

Uczeń:

- uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek innym osobom; II. 2.*
- okazuje szacunek innym osobom; II. 3.*
- wyjaśnia, co to znaczy być osobą; objaśnia pojęcie godności człowieka. III.1.*

BIOLOGIA

Klasy VII-VIII

Uczeń:

- Organizm człowieka. III.*
- Narządy zmysłów. Uczeń: 10.*
rozpoznaje elementy budowy oka (na modelu, rysunku, według opisu itd.) oraz przedstawia ich funkcje w powstawaniu obrazu, dokonuje obserwacji wykazującej obecność tarczy nerwu wzrokowego. 1)*

WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE

Klasy VII-VIII

Uczeń:

- uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. IV. 1.*

JĘZYK POLSKI

Klasy VII-VIII

Uczeń:

- określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; I. 1. 7)*
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury. I. 2. 6)*

Klasy IV-VI

Uczeń:

- rozumie swoistość tekstów kultury przynależnych do: literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych; I. 2. 8)*
- odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia; I. 2. 11)*
- świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży. I. 2. 13)*

PLASTYKA

Klasy VII-VIII

Uczeń:

- projektuje graficzne formy użytkowe (zaproszenie, okładka, plakat); kształtuje przestrzenne formy dekoracyjne i scenograficzne – indywidualnie i w zespole; umiejętności te wykorzystuje w przygotowywaniu imprez i uroczystości szkolnych, np. powiązanych z kalendarzem różnego typu świąt. II. 4.*

*[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Dz.U. 2017 poz. 356]

TRAMPOLINA DO KINA